

Meglierar la savida davart ils viagiants

Nova pagina d'internet trilingua

■ **(anr/fa) Dapi l'onn 1998 èn ils viagiants en Svizra reconuschids sco minoritad svizra. Tuttina è periclità il med da viver dals Jenics, sco ch'els vegnan era numnads.** En il passà èsi vegnì fatg er en Svizra repetidamain dal tort als viagiants. Il pli enconuschent cas è stada l'acziun «Kinder der Landstrasse» da la Pro Juventute, tar la quala ins aveva prendì ils uffants davent da lur mammas per als lachar crescer si en famiglias «stablas». Però er ozendi vegnan ils viagiants mintgant tractads differentamain dals auters Svizzers. Igl existan anc adina divers pregiudizis. L'onn 1997 ha la confederaziun perquai stgaffì la fundaziun «Zukunft für Schweizer Fahrende» e reconuschì l'onn suenter ils viagiants sco minoritad svizra.

Pussibilitat questa moda da viver

La fundaziun ha l'incumbensa da segirar e meglierar las cundiziuns da viver dals viagiants en Svizra e, per cuntanscher quella finamira, dad optimar la collavraziun tranter la confederaziun, ils chantuns e las vischnancas. Il cussegl da la fundaziun consista dad 11 commembers: Mintgamai dus commembers represchentan confederaziun, chantuns e vischnancas. Tschintg commembers represchentan ils viagiants. L'accent principal tar sias activitads dat questa fundaziun al gidar a chattar plazzas da dimora stablas e da quellas da mo curt temp cun infrastruttura suffizienta. Ella emprova era da chattar schliaziuns per ils basegns specifics davart la scolaziun dals uffants e giuvenils jenics. «Ina finamira da la fundaziun è però era da meglierar la

savida davart questa minoritad en Svizra, e quellas infurmaziuns chattan ins ussa sin nossa pagina d'internet», ha ditg il manager dal project *Thomas Meier* da l'Universitad da Turitg mardi a Cuira als represchentan dals meds da massa. El ha preschentà la pagina d'internet www.stiftung-fahrende.ch/geschichte-gegenwart ch'el ha concepì ensemen cun la scienziada *Sara Galle*.

Cun ils resultats da las pli novas perscrutaziuns

Sin la pagina trilingua chattan ins contribuziuns tematicas davart l'istorgia e la vita dals viagiants. «Ella cuntogna dentant er ils resultats dals projects scientifics ch'èn vegnids realisads ils ultims onns», ha ditg Meier. Documents en furma da films, documents sonors e fotografias cumpletteschan las explicaziuns

dals perits. «Nus declerain era las differentas expressiuns sco zagrender, viagiand, Roma, Sinti e Jenics», ha'l cuntinuà. Preschentadas vegnan era las organisaziuns dals viagiants e numnadas las pli novas publicaziuns en chausa. A l'orientaziun dals meds da massa eran preschents era *Marius Risi* che maina l'Institut grischun per la perscrutaziun da la cultura, l'istoricher *Guadench Daz-*

zi, Georg Aliesch da l'Uffizi chantunal per las vischnancas ed *Uschi Waser*, la presidenta da l'organisaziun *Naschet Jenische*.

«Pagina in pass en la dretga direzziun»

Sco dunna jenica s'engascha ella fermamain per che las ingiustias ch'èn vegnidas fatgas envers ils viagiants na crodian betg en emblidanza: «Mes grond giavisch fiss che tut las scolaras e scolaras udissan en scola co ch'ils viagiants, surtut 'die Kinder der Landstrasse' èn vegnids tractads», ha ditg Uschi Waser, «els duessan er emprender ad enconuscher l'esser e la cultura dals viagiants da maniera natirala, senza pregiudizis.» Ella è satisfatga da la nova pagina d'internet, la quala è tenor ella «in grond pass en la dretga direzziun.» Guadench Dazzi ha dà ina survista da l'istorgia dals Jenics en Grischun. Sco ch'el ha ditg eran 294 dals totalmain 586 «Kinder der Landstrasse» uffants da famiglias jenicas grischunas. Sia contribuziun chattan ins era sin la nova pagina d'internet. Sco che Georg Aliesch ha ditg èn las plazzas da dimora per viagiants, la plazza a Cazas e quella a Cuira, ferm tschertgadas: «I dat fitg darar midaments da locataris, quai è in cler indizi ch'els èn cuntents cun las duas purschidas.» En cumparegliaziun cun auters chantuns è sco ch'el ha ditg la purschida grischuna en chausa plazzas da dimora per viagiants buna. «Tuttina èn ins londervi ad examinar er auters lieus per ulteriuras plazzas», ha infurmà Aliesch.

L'istoricher Guadench Dazzi ha dà ina survista da l'istorgia dals Jenics en Grischun.

FOTO F. ANDRY